

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

**КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО І ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО
МИСТЕЦТВА ТА РЕСТАВРАЦІЇ**

**САМОСТІЙНА РОБОТА
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ХУДОЖНЬОЇ МАЙСТЕРНОСТІ**

Спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Освітня програма «Образотворче мистецтво»

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Автор:
старший викладач Хміль С.Б.

Затверджено на засіданні кафедри
образотворчого і декоративно-
прикладного мистецтва та реставрації
Протокол № 1 від «01» вересня 2019 р.

Івано-Франківськ
2019

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Пояснювальна записка
3. Структура самостійної роботи
4. Питання для самостійного опрацювання
5. Рекомендовані підручники та посібники
6. Тестові завдання для самоконтролю

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Основи художньої майстерності» як одна зі спеціальних дисциплін сприяє набуттю певної сукупності знань з метою майстерного оволодіння техніками і технологічними прийомами роботи з художніми матеріалами. Поглиблення знань та вмінь студентів з технік малярства значною мірою сприяють формуванню живописної майстерності майбутнього фахівця у царині образотворчого мистецтва.

Навчальна дисципліна «Основи художньої майстерності» спрямована на теоретичне і практичне ознайомлення студентів із технологією живописних матеріалів і технічними можливостями їх застосування в живописі; теоретичний аналіз технологій традиційних і сучасних живописних матеріалів, дослідження властивостей основ для живопису, призначення художніх інструментів (пензлі, мастихіни, палітри тощо), вивчення хімічних і фізичних властивостей фарб і розчинників та способів роботи з цими матеріалами; вивчення причин руйнування живописних творів (хімічні, технологічні, вплив навколишнього середовища) і способів збереження творів. Засвоєння особливостей техніки живопису як визначеної системи прийомів роботи, напрацьованих різними національними художніми школами й окремими видатними майстрами, відбувається у процесі копіювання творів мистецтва.

Мета навчальної дисципліни – вивчення та практичні навички застосування технічних і художніх прийомів створення візуального художнього твору.

Основними цілями вивчення дисципліни є : формування пріоритетів творчого підходу у виконанні практичних завдань курсу, вироблення технічної вправності студентів у володінні базовими художніми матеріалами, різноманітними засобами композиції, тоном та кольором.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- класичні та модерні техніки малярства
- про твір мистецтва, як ідею, композицію, колір, технологію та майстерність виконання
- властивості та особливості виражальних засобів різноманітних живописних матеріалів
- область застосування різних художніх матеріалів, та технічних прийомів, що використовуються в образотворчому мистецтві

вміти:

- працювати із різними матеріалами та інструментами
- дотримуватися послідовності при створенні живописних робіт
- грамотно і творчо укладати композиції робіт ОМ
- володіти кольором і тоном в практичній роботі
- підбирати і використовувати необхідні виражальні засоби в роботі, творчо підходити до виконання завдання та дотримуватись технології ведення роботи

- аналізувати твори малярства,
- передавати своє емоційне ставлення до зображуваного засобами кольору, тону ін.
- вивчити особливості техніки і технології живопису, ознайомитися з рецептурою проклеюк, ґрунтів для живопису;
- засвоїти особливості технічного виконання і властивості різних живописних матеріалів, знати основні історично сформовані і сучасні техніки та прийоми малярства.

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Однією із важливих складових вивчення матеріалознавства у системі фахової художньої підготовки є самостійна робота студентів. Під час навчального процесу вона сприяє активізації засвоєння студентом творчих навичок.

Мета самостійної роботи – сприяти якнайглибшому засвоєнню студентами знань з дисципліни “Основи художньої майстерності”, ознайомити їх з основним термінологічним апаратом, основними методами роботи в техніках малярства.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи дають можливість студентам глибше ознайомитися з практичними навиками виконання творів в матеріалі, які не були винесені на лекційні або практичні заняття. Вони передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань.

Самостійна робота студентів з дисципліни “Основи художньої майстерності” становить приблизно 2/3 часу, необхідного для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти та науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень. Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

В процесі викладання дисципліни в студентів повинно формуватися творче мислення та вміння самостійно аналізувати, комплексно вивчати технологічні особливості окремих малярських технік, прийоми і методи творчої роботи. Програма містить інформацію про матеріали і техніки малярства, загальні положення й практичні рекомендації щодо виконання самостійних завдань та творчого процесу створення етюдів і картин, його етапність, послідовність і логічність задля формування живописної майстерності майбутніх спеціалістів.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни “Основи художньої майстерності” спрямовані на те, щоб дати студентам знання теоретичних основ, а також застосування ними здобутих знань, вмінь і навичок на практиці.

3. СТРУКТУРА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
	Змістовий модуль 1. Класичні та модерні техніки малярства. Художній твір як ідея, композиція, колір, технологія виконання.		
1	Тема 1,2. Складові чинники художнього твору. Майстерність : загальне та індивідуальне. Техніки станкового живопису. Традиційні та сучасні художні матеріали : теоретичне опрацювання матеріалу по темі.	2 год.	
2	Тема 3. Засоби художньої виразності в станкових творах : збір та аналіз візуального матеріалу до теми.	4 год.	
3	Тема 4. Акварель: техніки і технологія : освоєння різноманітних додаткових методів та прийомів акварелі (текстурування, сухий пензель, мішані техніки і т.п.). Виконання серії робіт на основі обраного мотиву.	12 год.	
4	Тема 5. Особливості та художньо-виражальні можливості гуаші : пейзажні етюди в техніці гуаші.	8 год.	
5	Тема 6. Олійний живопис як мовно-виражальний засіб образотворчого мистецтва : копія пейзажу з архітектурним мотивом відомого майстра.	22 год.	
6	Тема 7. Художні прийоми та особливості акрилу : створення декоративної композиції за обраним мотивом.	12 год.	
	Разом	60 год.	

4. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Техніка акварелі. Склад фарб, властивості. Сполучна речовина фарб. Технологічні особливості та шкала виражальних засобів. Пензлі для акварелі. Класифікація акварельного паперу.
2. Техніка і технології олійного живопису. Походження олійного живопису.
3. Склад олійних фарб. Сполучна речовина фарб. Властивості олійних фарб. Корпусні та лесувальні олійні фарби. Стійкі та нестійкі суміші олійних фарб. Технологія виготовлення олійних фарб. Тонкість подрібнення фарб. Процес висихання олійних фарб.
4. Кракелюри, пожухлість, осідання, потемніння творів олійного живопису.

5. Методи олійного живопису. Змішаний спосіб живопису. Особливості та прийоми олійного живопису. Основні способи нанесення. Одношаровий живопис «алла-прима». Багатошаровий живопис.
6. Барвистий шар. Загальні відомості про фарби. Пігменти. Характеристики пігментів.
7. Органічні та мінеральні (неорганічні) пігменти.
8. Грунти для живопису. Поняття ґрунт. Призначення ґрунту.
9. Матеріали для ґрунту. Полотно. Дерево.
10. Клей тваринного і рослинного походження.
11. Грунти: клейовий, емульсійний. Рецептатура ґрунтів і нанесення ґрунтових сумішей.
12. Колір ґрунту. Імприматура.
13. Захисний шар. Матеріали захисного шару.
14. Смоли. Тверді смоли. Смоли середньої твердості. М'які смоли.
15. Бальзами. Терпентини.
16. Лаки для живопису. Картинні лаки. Технологія покривання картини лаком.
17. Акрил та його специфіка як матеріалу.

5. РЕКОМЕНДОВАНІ ПІДРУЧНИКИ І НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

1. Айзенбарт Б. Полный курс акварели: для начинающих и студентов художественных вузов. Техника акварели. Материалы. Пейзаж. – М. : АСТ; Внешсигма, 2001. – 64 с.
2. Беда, Г. В. Живопись / Г. В. Беда. – Москва : Просвещение, 1986. – 192 с.
3. Вибер, Ж. Живопись и ее средства / Ж. Вибер. – Москва : издательство В. Шевчук, 2004. – 232 с.
4. Виннер, А. В. Материалы масляной живописи / А. В. Виннер. – Москва : Сварог и К, 2000. – 200 с.
5. Гренберг, Ю. И. Технология станковой живописи / Ю. И. Гренберг. – Москва : Изобразительное искусство, 1982. – 320 с.
6. Жердзицький, В. Живопис. Техніка і технологія / В. Жердзицький. – Харків : Колорит. – 2006. – 327 с., іл.
7. Киплик, Д. И. Техника живописи / Д. И. Киплик. – Москва : Изд-во В. Шевчук, 2008. – 504 с.
8. Кудрявцев, Е. В. Техника реставрации картин / Е. В. Кудрявцева. – Москва : издательство В. Шевчук, 2002. – 250 с.

9. Лоханько Ф.П., Фролова Т.І. Художні матеріали. Техніка живопису. – К., 1960.
10. Никодеми Г. Б. Техніка живопису. Інструменти, матеріали, методи: практичні поради. – М.: Эксмо, 2004. – 144 с.
11. Сланський Б. Техніка живопису. Живописні матеріали. – М.: Изд-во Академії художеств СРСР, 1962. – 377 с.
12. Штанічева, Н. С., Живопись / В. И. Денисенко – Москва : Академічний проєкт, 2009. – 271 с.

6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Матеріали, які з'єднують з пігментом (барвником) для отримання пластичних фарб, придатних для роботи в живописі, які забезпечують зчеплення фарбового шару з ґрунтом і можливість змішання фарб. Хімічний склад даної речовини визначає техніку живопису і швидкість висихання фарб.
 - а) сполучники
 - б) пластифікатори
 - в) консервуючі речовини
 - г) пігменти
2. Пом'якшуючі речовини – мед, гліцерин, касторова олія, які додаються в ґрунтові склади для підвищення еластичності ґрунтів – це ...
 - а) пластифікатори
 - б) консервуючі речовини
 - в) сполучники
 - г) пігменти
3. Речовини, призначені захищати ґрунти від плісняви і загнивання, до складу яких входить клей – це ...
 - а) пластифікатори
 - б) консервуючі речовини
 - в) пігменти
 - г) сполучники
4. Непрозора рідина, утворена при збовтуванні рослинної олії з водою, яка дуже швидко розпадається на свої складові частини. Поділяються на природні (ячний жовток, сік різних рослин) і штучні.
 - а) пігмент
 - б) сполучник
 - в) пластифікатор
 - г) емульсія
5. Один із найдавніших способів живопису, в буквальному перекладі означає сполучну речовину, а не вид живописної техніки.
 - а) темпера
 - б) акрил
 - в) акварель
 - г) олія
6. Сполучною речовиною темперних фарб служать
 - а) гуміарабік, декстрин, трагант, плодовий клей
 - б) емульсія різного походження (природні і штучні)
 - в) синтетичний акриловий сополімер, поліакрилати і поліметакрилати

- г) вишневий клей, рідше гуміарабік, інші камеді
7. Види темпер:
- а) яєчна, полівінілацетатна, гумміарабікова
 - б) яєчна, казеїново-олійна, полівінілацетатна, гумміарабікова
 - в) казеїново-олійна, полівінілацетатна, гумміарабікова
 - г) яєчна, казеїново-олійна, полівінілацетатна
8. Вид темпер, який містить в якості сполучної речовини яйце
- а) яєчна
 - б) казеїново-олійна
 - в) полівінілацетатна
 - г) гумміарабікова
9. Натуральна емульсія, яка при висиханні утворює міцні еластичні плівки, але процес висихання відбувається доволі повільно, оскільки олія даної емульсії відноситься до невисихаючих олій.
- а) яєчний жовток
 - б) лляна олія
 - в) вишневий клей
 - г) декстрин
10. Вид темпер, який у якості сполучника містить емульсію, яка складається з розчину казеїну і лляної олії. В якості пом'якшуючих речовин присутні алізарина олія, гліцерин, а для попередження загнивання-антисептик.
- а) яєчна
 - б) казеїново-олійна
 - в) полівінілацетатна
 - г) гумміарабікова
11. В якості сполучника олійних фарб застосовується
- а) гуміарабік
 - б) емульсія різного походження (природні і штучні)
 - в) рослинна олія
 - г) вишневий клей
13. Розриви, порушення цілісності шару фарби, лаку або ґрунту, які мають різний характер і малюнок, і безпосередньо залежать від їхніх причин, бувають наскрізними, проходячи через всю товщину живописного шару, або можуть з'являтися лише в одному з шарів, покриваючи всю площину або окремі місця твору.
- а) лесування
 - б) пожухлість
 - в) кракелюри
 - г) осідання
14. Прозорі тонкі шари фарби в олійному живописі, нанесені на ґрунт або попередній цілковито висохлий шар з метою найбільшого виявлення або приглушення кольору і тону, що досягається тим, що нижче лежача криюча фарба відбиває промені, які пройшли крізь верхній тонкий шар фарби, які змішуються з нанесеною зверху прозорою фарбою.
- а) пастозність
 - б) лесування
 - в) криючість
 - г) корпусність
15. Сукупність прийомів, способів використання живописних матеріалів, застосовуваних художніх засобів зображення, а також способів нанесення і закріплення фарбової речовини на поверхню ґрунту чи полотна – це ...